

Herman Giesbers: Verlos ons van het Groot Dictee

Nederlands, of taal, is spelling, die gedachte is welhaast onuitroeibaar. Toen ik me nog student Nederlands kon noemen, was de doorsnee reactie op die mededeling al zonder uitzondering iets in de trant van 'Ja ja, Nederlands is een moeilijke taal hè, met al die d's en t's en zo'. En nu, tientallen jaren en vele onderwijsvernieuwingen later, ziet het er niet naar uit dat daar veel in veranderd is. Debatten over spellingverandering gaan stevast gepaard met ronkende betogen over de aantasting van het wezen van de taal, zelfs in kranten die zich graag afficheren met de aanduiding *kwaliteits*-, en, omgekeerd, docenten tot in het hoger onderwijs toe lijken pas echt weer plezier in hun vak te krijgen als ze smakelijk kunnen verhalen over leerlingen en studenten die nog te stom zijn om een A4'tje zonder spelfouten te produceren.

Aanstekelijk

Ik vind het dan ook uitgesproken jammer dat nu uitgerekend zo iets als het Groot Dictee der Nederlandse taal uitgegroeid is tot dé taalgebeurtenis op de tv. Meer dan ooit wordt een groot publiek voorgehouden dat goed zijn in taal een kwestie is van foutloos spellen, liefst nog van exotische woorden die u en ik na het Groot Dictee nooit meer tegen zullen komen. En het werkt nog aanstekelijk ook: steeds meer scholen organiseren hun eigen dicteewedstrijden, al dan niet in de slag om de gunst van de ouders.

Nostalgie of markt?

Je kunt je afvragen waar die wederopstanding van het zo vertrouwd ouderwetse dictee vandaan komt. Is dat uit oprechte zorg om de

verminderde spellingkennis van de Nederlander of wellicht uit een gevoel van nostalgie? Ik wil het graag hopen, maar even zo goed past het enthousiasme voor dit soort makkelijk scorebare en overzichtelijke taalproducten in een tijd waarin onderwijs niet zelden gezien wordt als een product dat marktconform gepositioneerd moet worden. Over onderwijs wordt gedacht met het bedrijfsleven als model voor ogen. Net als bij het bedrijfsleven wordt onderwijs dan uiteindelijk beoordeeld op de producten die er uit rollen: hoe hoog zijn de gemiddelde scores op de Cito-eindtoets in groep 8, hoe zijn de overgangresultaten, hoe hoog is het percentage leerlingen dat meteen slaagt, hoe hoog zijn de eindexamencijfers en hoe weinig spelfouten maakt Mirjam uit 5-vwo?

Zulke resultaten moeten natuurlijk ook naar de markt 'gecommuniceerd' worden en zo kunnen ouders behalve via de door de onderwijsinspectie opgestelde kwaliteitskaart ook vaak in trendy vormgegeven brochures van de school zelf kennis nemen van deze en andere aansprekende resultaten.

Vorm en inhoud

Als het bedrijfsmatig denken beperkt blijft tot de reclame of, vooruit dan, tot de PR, dan is dat allemaal tot daaraan toe, maar ik denk eigenlijk dat de manier waarop een school zich naar buiten toe presenteert hoe dan ook op zijn minst een afspiegeling is van hoe er gedacht wordt over het onderwijsproces zelf. En denken over het onderwijs in termen van een bedrijf houdt in dat, net als in een bedrijf, een goed product alleen tot stand kan komen door van boven naar beneden eenduidige procedures vast te stellen, de grondstoffen – de leerlingen – voorzover vergelijkbaar op dezelfde manier te behandelen en te streven naar voorspelbare, eenduidige en onderling vergelijkbare eindresultaten.

Zo'n model sluit prima aan bij het idee dat onderwijs geven een proces van transitie is, het idee dat een instructeur kennis giet in de hoofden van zijn leerlingen, kennis over spellingregels, stijlfiguren en stijlfouten, literatuurgeschiedenis, argumentatietypen, discussieregels, de literaire Top-10 van *Vrij Neder-*

land, en wat al niet meer. Bedrijfsmatig denken over onderwijs wordt al veel lastiger als leerlingen niet meer gezien worden als te bewerken grondstoffen die door van boven geleide productiemedewerkers – leraren – gekneed moeten worden. In dat geval moet er ruimte gecreëerd worden voor echte interactie, voor een wezenlijk eigen inbreng van leerling en leraar, en echte interactie is niet bij voorbaat gewaarborgd in een door zelfwerkopdrachten gestuurd studiehuis.

Voor taalonderwijs kan dat bijvoorbeeld inhouden dat een goede tekst niet staat of valt met een 100 % correcte spelling, de door het boek voorgeschreven alinea-indeling en juist toegepaste stijlfiguren, maar dat er ook ruim aandacht is besteed aan een relevante inhoud, of aan revisie van een tekst waarbij medeleerlingen en leraar als een betrokken publiek betrokken zijn geweest.

Taal op TV

Het lijkt mij nou zo aardig als er eens af en toe op TV – en liefst ook in *prime time* – aandacht besteed zou worden aan deze en vergelijkbare kanten van het taalonderwijs, aan het moeizame, maar ook boeiende proces van praten en onderhandelen dat hoort bij het maken van een tekst of het verwerken van een boek, aan de vele tussenproducten die vooraf gaan aan een werkstuk. En waarom zouden ook niet schoolbrochures kunnen proberen dit in kaart te brengen voor de buitenwacht, of sterker nog, waarom zouden scholen niet vaker en meer de buitenwacht betrekken bij het onderwijsproces in plaats van die buitenwacht alleen maar bestoken met voorspelbare eindproducten?

Het spijt me intussen vreselijk van de goede bedoelingen van de omroepen, de *Volkskrant* en Philip Freriks, maar het Groot Dictee van 14 december 1998 mag van mij het laatste zijn, en anders maar achter de *decoder*?

Inge van Baalen & Eudia Fellingner:

Leren leren voor beginnende alfabetisanten *Praktijkvoorbeelden uit de eerste tien weken alfabetisering*

Ontwikkelingen in het veld gaan sneller dan materiaalontwikkelaars methoden op de markt kunnen brengen. Dit is voor Inge van Baalen en Eudia Fellingner, ervaren docenten bij de Centrale Opvang Vluchtelingen (COV) in Apeldoorn, geen reden om bij de pakken neer te gaan zitten. Als bestaande alfabetiseringsmethoden geen of nauwelijks aandacht schenken aan 'leren leren' zet je als docent zelf de eerste stappen. In de hoop dat de materiaalontwikkelaars volgen. Enkele stimulerende voorbeelden uit de praktijk.

Alfabetiseren in de basiseducatie is de titel van het onderzoeksrapport dat Martine Jetten heeft geschreven in opdracht van de intussen ontbonden projectgroep NT2. In het rapport wordt verslag gedaan van een kwalitatief onderzoek naar 7/43, *De Kop Erop* en *Tempo*, ook wel bekend als de NCB-alfabetiseringsmethode. De doelstelling van het onderzoek was na te gaan hoe de didactische implementatie van de NCB-methode plaatsvindt. Jetten geeft in haar lezenswaardige rapport een beschrijving van de analyse van een zestal groepen die met de NCB-alfabetiseringsmethode werkten. De didactiek die de docent bij het implementeren van de methode hanteerde, stond bij de analyse centraal. Het onderzoek is gebaseerd op lesobservaties, logboeken die door docenten werden bijgehouden, gesprekken met betrokken docenten en cursisten en op producten van cursisten.